

UČITELJSKI LIST

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izida 1., 10. in 20. vsakega meseca. — Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Sežani na Krasu, hrvaški na slovo: Vinko Šepić, nadučitelj u Buzetu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L. 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — Tekoči poštni račun. — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Št. 1.

V Trstu, dne 1. januarja 1923.

Leto IV.

DILEMA

Kdor zasleduje tok duševnega življenja pri emicij po strašni katastrofi, ki jih je vrgla zška samopoveličevanja in politične moči, bo pazil, kako se na vseh straneh preiskujejo vzroki velike sodbe, ki jih je zalotila, ko so se je najmanj nadejali. Malokdaj v zgodovini je tako naglo in strašno padel kak narod, in svojem bivšu zdrav in čvrst, iz višin v brezno ponižanja, sramote in bede kakor je strmoglavil nemški narod, zato se danes bolešno vprašuje, kako je to to mogoče.

Očitno je, da je nemške katastrofe kriv sistem, katerem je bil zgrajen ves narod in sicer ne le sistem «krvi in železa» kakor ga je razumel ismarck, marveč vsa ogromna zgradba gospodarskih, političnih in kulturnih razmer in odnosov enega ljudstva. Nemški znanstveni svet najraje dolži poslednje, kulturne razmere v nemškem narodu krivde vsega gorja, ki se je desilo čez nemško državo. Ker je bilo brez duševnega vodstva in je slepo ubogalo sistem, ki je moral pripeljati do polcma, je nemško ljudstvo padlo. Naše duševno življenje je nesocialno, ravno danes, prikrojeno izobraženju gornjih družabnih razredov: na eni strani manjšna zčenjaško, literarno izobrazbo, tujo mišljenje, ustvarjanju in koristim ljudstva, z izobrazbo, ki je brez resničnih tal, na drugi strani pa množice, ki nimajo ničesar od vse te izobrazbe, ki so tuje ali celo sovražne. Na eni strani visoko olstvo, na drugi osnovna šola, ki ne more nuditi omike in kulture, med obema pa nikakega mostu! 25 črk in nekoliko patriotičnih tirad, to je vse, kar je dal ljudstvu moderni čas kulture in napredka, da si mu je vzel vso prvotno kulturo, tesno združeno s spretnostjo in umetnostjo, ki ju je ugonobila nova industrija, da niti ne govorimo o ljudskih pesmih, pravljicah itd. Ovodobni «kulturni razvoj» je ljudstvo oropal kulturnega življenja, ni mu pa dal deleža na širšem duševnem življenju naroda. Vse šolstvo, naprave za izobrazbo, vse je skozi in skozi nemokratsko. Visoka šola daja državi samo še radnike in učenjake, množice ostajajo brez kulture, žive daleč od takozvanega narodnega življenja. Kvečjemu, da se iz nižjih plasti silijo avtor koristolovci, ki bi radi «lažje» živeli, zato pa se med izobraženci širi puhlo specializiranje in neznačajno štreberstvo, ki je naadno brez daru. Še tiste redke moči, ki jih rodi

nižina, utonejo brez koristi za množice ljudstva. Posledica je, da nikjer drugod ni toliko «izobražencev» z nedostatno kulturo, z nedostatnim političnim razumevanjem, brez etične zavesti in brez človeškega skupnostnega čuvstvovanja.

Skratka, Nemci nimajo narodne kulture, tako trdijo sami, imajo kvečjemu teorijo kulture, ki ji nedostaja zveze z življenjem brez onega oplojevanja, ki je bistvo in vsebina kulture. Zato tudi izobraženi sloji ne vodijo duševno naroda, saj nimajo vpogleda v stvari, so brez širjega političnega obzorja, brez etične zavesti in brez čistejšega svobodoljubja. Nikdar niso stremili za duševnim vodstvom, niti za kritiko, ampak so se pustili vladati, ker je bilo udobneje zanje tako in so hlapčevali sistemu, ki je omaloževal in izločeval duh iz vsega javnega življenja. Vrh vsega se je poniževalo delo, ki ni bilo «duševno», kot nekaj sramotnega, čemur se mora «izobraženec» izogniti, če noče zapraviti svoje časti.

Tako razpravljajo danes nemški «znanstveniki», kolikor jih ni zajela reakcija. Jasno je, da ti demokratje ne izrečejo zadnje besede. Če kje, je med Nemci dokaza, kako je šlo kulturno življenje za gospodarskim. Nemški industrializem se je kolosalno razvijal tekom zadnje generacije pred vojno. V teku nekaterih desetletij je padlo število ljudi, ki so se v Nemčiji preživljali s poljedelstvom, od 70% na 30%. Meščanstvo je obogatelo, proletariat se je pomnožil. Temu vzporedno je šel «kulturni razvoj»: zgoraj hiperkultura, snobizem, degeneracija, spodaj kulturni glad, duševna topost in požívaljenje.

Tisti, ki so neprestano poudarjali enotnost plemena, so sami izgrebli strašen, nepremostljiv prepad med zgornjimi in spodnjimi, ustanovili so šolo, ki je bila prikrojena za pekuniarne in insolventne, ustvarili so literaturo, umetnost, ki sta bili prav tako složni privileg. Razvil se je intelektualizem z neko namišljeno vrednostjo, ki je ni nikjer, takozvani intelektualci pa se je odtrgal od debla, iz čigar sokov je zrasel in se razvil. Z drugo besedo, izobraženec se je sam izločil iz naroda, iz množice ter se zaprl v kasto, ustanovil si nekak nov red, da se bo čim bolj razlikoval od množice, ljubosumno varovaje ograjo, ki jo je sam umetno dvignil okrog sebe in sebi sličnih. Z razdelitvijo naroda med vladajoče in vladane se je večina intelektualcev nagnila k vladajočim, da si niti po svojih interesih

D 30.9.57/785

ne spadajo prav med nje. Tako se je intelektuallec sam odrekel svoji naravni misiji, predajati izsledke vede onim, ki sami ne morejo do njih, popularizirati pridobitve kulture, dvigniti širke ljudske mase k boljšemu, lepšemu življenju, tako je postal izobraženec hlapec sloja, v katerem se njegov visoki poklic izpremeni bodisi v korist brez civilizatornega pomena, bodisi v plehko, plitvo zabavanje. Pogosto je za to dobro plačan in tudi slavljen, toda zatajiti mora resnico in učiti in odobravati stvari, o katerih je sam trdno prepričan, da niso dobre, da niso prave, da so bleščeča laž.

Pojav, da se je izobraženec odtrgal od ljudstva, ki fizično dela, ni le nemški, temveč je univerzalen. Posledica je mamonovega kulta, ki je omrežil modernega človeka. Intelektualec je šel tja, kjer je videl več udobnosti! Zato je lahko umljivo Tolstojevo sovraštvo proti znanosti, umetnosti s takim ozadjem. Ni brez tragike, če je izobraženec stopil s poti svojega poklica, če je svojo civilizatorno misijo v družbi zamenjal s hiperkultom znanosti in umetnosti brez pravega cilja, če je znanost in umetnost napravil samima sebi namen. Znak je bolezni v družbi, ki išče zdravja s požigi in poboji, s pretresi in prevrati, zakaj vsakemu grehu sledi kazen. Kakor hitro je človeštvo zašlo na stranško pot, mimo one edine, široke ceste človeške enakosti, mora z lastno krvjo očistiti svoje blodnje. Ako je nemško ljudstvo vrženo ob tla, niso druga evropska plemena manj trpela, le nemški učenjak vidi enostransko dogodke na odru življenja narodov, zakaj osnove današnjega

družabnega reda so bistveno povsod enake in problemi povsod eni in isti. Verjetno je le to, da bo preporod človeka na nemškem hitrejši kakor drugod, ker je preiskušnja večja, silnejša.

Da pri nas nismo na boljšem glede uloge razumnštva v javnem življenju ljudstva, smo videli o priliki žalostnega bega čez mejo po polomu osrednjih držav v letu 1918. Naša inteligenca ni imela korenin v ljudstvu, zato se je ločila. Nič čudnega, če ljudstvu izobraženstvo ne imponira, če ga ponekod včasih mrzi. Čim dalje je intelektuallec od naroda, tem večja je mržnja. V Uč. listu je nekdo zapisal, da ne sme biti učitelj familiaren z znanci, ker sicer trpi njegov ugled. Ne! Lahko je familiaren, a zavedati se mora, da je intelektuallec, ki naj svoje znanje preda potrebnim, zavedati se mora, da je njegov interes interes onih v družbi, ki težko žive, prepričan mora biti, da je le še dninar, če uči otroke ljudstva petindvajset črk, ves srečen sam s seboj, ker je iztrgal svoje korenike iz zemlje in se dvignil iz množice. Ne le, da je tako samodopadanje silno smešno, tudi nevarno je, ker je sovražno vsaki civilizaciji.

Učitelj ima kot intelektuallec veliko nalogo: vrniti se nazaj, kjer se je odtrgal, kajti sicer bodo šli valovi razvoja črezenj. Da bo pa njegovo delo koristno in uspešno, mora razširiti svoje obzorje, poiskati smisel življenja in stopiti z namišljenih višav, v katerih tava današnji intelektualci-eklektiki, ki si je sam izpodnesel tla realnosti in ki ne vidi več usodnega brezdnega pod seboj.

KULTURNO DELO SOVETSKE RUSIJE

Pod tem naslovom je izdala N. K. S. 1. 1920. knjigo, v kateri nam riše razvoj vseh kulturnih panog v Rusiji in preustrojitev teh za dobo revolucije do l. 1920. Seveda se je od takrat tudi na tem polju mnogo izpremenilo, oziroma se je delo razširilo v obširnejše dimenzije. Zadobilo je to delo danes svoj pečat. Prej iskanje, sedaj stabilno delo. Ker bi pa marsikaterega zanimal preporod oziroma postanek vseh kulturnih panog po dobi revolucije, hočem podati kratek ekscerpt te knjige, ki je zgolj informativnega značaja. Knjiga je sestavljena iz člankov ruskih kulturnih delavcev, in iz notic, vzeti iz raznih časnikov in revij. Na podlagi tega si bralec lahko ustvari lastno sliko.

V uvodu govori prireditelj knjige o težkočah, s katerim se je moralo bojevati rusko ljudstvo pri zgrajenju nove kulture. Dolgotrajna vojna, protirevolucija, lakota in blokada so jih ovirale pri njih zgradbi. Delo je bilo pa možno zaradi tega, ker ni več zaviselo od nobene centralne oblasti, temveč je vsaka proletarska organizacija takoj po preobratu samostojno začela s kul-

turnim delom. V Rusiji ima vsaka organizacija svoj izobraževalni oddelek, počenši od deželnih sovetov do rdeče armade. Leta 1919. so imele vse te organizacije tri velike kongrese, na katerih se je razpravljalo sledeče: 1. Predšolska izobrazba; 2. šola; 3. izvenšolska izobrazba. Ta kongres je nekako centraliziral vse delovne sile in jim dal pot enotnega dela v vsej državi. Vmešavanje različnih organizacij in vsestranska konkurenca se je znatno omejila.

Oddelek za predšolsko izobrazbo je imel nalogo za vzpostavitev otroških zavodov, otroških vrtcev, otroških domov, rediteljskih svetov itd. Ljudskemu komisarjatu za pouk in izobrazbo je bila dodeljena oskrba javnega pouka vseh stopenj. Tretjemu oddelku je bila dodeljena izobraževalna oskrba odraslega prebivalstva. Tako organizirano delo je pokazalo takoj velike uspehe. Na tisoče otrok je oskrbovala država; šola se je spremenila v obvezno enotno delovno šolo. Izvenšolsko delo je razsvetlilo kmetske in proletarske mase.

Komisariat za ljudsko izobrazbo je naletel pri svojem delu v začetku na velike težkoče. Pozivu Lunačarskega na ljudi, ki so prej delovali na polju ljudske izobrazbe, se ni odzval nihče.

Vseruska učiteljska zveza je nastopila proti tej ustanovi. V učiteljskih vrstah se je začela protirevolucionarna propaganda. Boljševiški učitelji so bili izključeni iz vseruske učiteljske zveze. Šele po napornem delu se je posrečilo revolucionarnim elementom, da so pridobili učiteljstvo na svojo stran. Učiteljstvo je končno z navdušenjem pozdravilo enotno delovno šolo. Osnovni so se poletni kurzi za učiteljstvo. Na teh kurzihi so se izobraževali učitelji v glavnih principih nove šole. Kurzi so se polagoma razširili po vsej državi in učiteljstvu pomagajo pri zgradbi novih šol posebni instruktorji. Preosnovala so se učiteljska, učiteljski seminarji in pedagoški instituti. Zgradile so se učiteljske knjižnice in učitelji so bili preskrbljeni z literaturo. Beraške plače so se jim povišale. Na podlagi vsega tega se je učiteljstvo polagoma sprijaznilo z novimi idejami.

Posebno važnost so posvetili tukaj ustvaritvi mnogih šol nižje stopnje za otroke od 8.—13. leta. Odprle so se takoj brezštevne šole z bogatimi učnimi sredstvi. Velik odpor je zavladal od strani duhovnikov zaradi odprave verskega pouka.

Očitno se je komisarijatu, da je izdal naredbo o preosnovi stare šole v delavno šolo, ne da bi poučil učiteljstvo o novem načinu poučevanja, ne da bi izdal program in učne knjige. Postavile so se sicer nekatere šole za poskušnjo; če bi se pa hotelo čakati na uspeh teh preiskovanj, ki bi jih dale te šole, bi trajalo predolgo in otroci proletariata bi morali še dalje obiskovati stare šole, medtem deluje sedaj na tisoče učiteljev na organizatoričnem polju šole. Izkušnje učiteljev prinašajo nova pota in novo obliko dela. Komisariat konstruira novo enotno delovno šolo in učiteljstvo mu pomaga pri tem na podlagi svojih izkušenj.

Univerza je odprla vsem svoja vrata. Delavcem in kmetom je manjkala predizobrazba, zato so se osnovali šole kot priprava za univerzo. V nekaterih krajih so se otvorile ljudske univerze in ljudske politehnike; gradijo se dan

za dnevni novi muzeji in knjižnice. Knjižnice se centralizirajo in male knjižnice dobe knjige od knjižnice matice brezplačno. Dalje gradijo različne klube in ljudske dome, kjer se zbirajo k pogovorom o različnih nalogah, kjer konverzirajo in diskutirajo.

Komisariat za ljudsko izobrazbo polaga veliko važnost na predšolsko vzgojo otrok s tem, da ustanavlja otroške dome in kolonije. Pri komisarijatu se nahajajo dalje kinomatografski oddelki in oddelki za gledališko, glasbeno in slikarsko umetnost. Gledališča rastejo in opaža se veliko zanimanje za umetnost.

Predšolska izobrazba.

Ker sta oče in mati zaposlena pri delu, je treba njih otroke kje ohraniti. Skrb za vzgojo otrok zaposlenih staršev prevzema država. Ni se jim treba več klatiti po cestah, kajti palače, katere so zapustili bogataši, je država spreminila v otroške zavode. Sirote se vzgajajo v azilih, ki so za njih nalašč zgrajeni. Slaboumni otroci in otroci z moralnimi defekti se vzgajajo pod vodstvom pedagogov in zdravnikov.

Poletje preživijo otroci na deželi, največ v vzhodnem in južnem delu države, kjer se nahajajo lastne otroške kolonije. Ponekod so cele vasi zasedene po otrocih, tako n. pr. «Jasnaja Poljana», «Dietskoje Sielo» in druge. Država skrbi skoraj za vse otroke delavcev in ubožnih kmetov. Vzgojna metoda v vseh zavodih je delovna šola. Otroci tvorijo občino in si morajo sami kuhati, pospravljati itd. Glavna skrb je posvečena, razen vodstvu in vzgoji, tudi prehrani otrok. Otroci dobijo povsod gorka jedila. Imajo tudi jedilne izkaznice, različne od odraslih. Za toliko otrok je bilo potrebno izvežbati mnogo vzgojiteljic in vodnic. Zato se je ustanovilo po vseh velikih mestih mnogo tečajev, iz katerih je izšlo precejšnje število povprečno dobro izvežbanih vzgojiteljic. Skušajo se za to stvar zainteresirati tudi starši. Ustanovili so se rediteljski soveti, ki so obveščeni o delavnosti vzgojiteljev, dajejo jim nasvete in sodelujejo aktivno.

FRAN BAFF:

PRVA ČITANKA

Najavljena bijaše odavna. Još negdje početkom god. 1920., bijaše u svrhu odobrenja predan rukopis oblastima na uvid. Učiteljstvo ju neustrpljivo i željno očekivalo s razloga, što — poznavajući Bafovu staru «Prvu čitanku», koja je izvršno odgovarala svojoj svrsi — bijaše uvjeren, da ne će ova najavljena zaostajati za predjašnjom. U drugom iščekivanju počela nas već snalaziti bojazan, da nam oblasti ne će priuštiti veselja da je odobre i time doprinesu da nam rad postane olakšanijim i uspješnijim. Naša se bojazan, hvala Bogu, ipak ne obistinila, na čemu hvala i onima, koji odobriše i dopustiše, da se tiska i upotrebljava.

Izašla je tekom prošlih praznika, pa nema sumnje, da ju je učiteljstvo uvelo u svoje škole.

S negodovanjem moram konstatirati činjenicu, što u tri mjeseca iza kako je izašla nije se našao nitko, da je u našem glasilu spomene. Ali ako se promisli, da je uistinu teško dostojno ocijeniti djelo, koje je tako časno izvršeno, ne biva nimalo čudno, što se na taj posao još nitko nije odlučio. Kao što meni, tako mislim, da se i mnogim drugovima pričinja, da se ovo djelo ne može kritizirati u užem smislu riječi. Mislim naime, da ne će ovoj čitanci moći nitko stvarnije prigovoriti, pa ako tko god i nadje koju primjedu, to sam uvjeren, da će avktor naći deset razloga, kojima će opravdati svoj postupak.

Kada čovjek još promisli, da je suviše pisati hvalospjev djelu i njegovu avktoru prema onoj Schüllerovo: «Das Werk lobt den Meister», tada postaje razumljivo, što još nitko nije u «U. L.» progovorio o novoj čitanci.

S navedenih razloga jedva se odlučih da udovo-

Ijim želji nekih drugih te da objavim bar nešto o njoj.

Mislim, da nimalo ne pretjeravam, ako kažem, da je ova čitanka za naše prilike dotjerano — da ne rečem savršeno — djelo, kojime se možemo ponositi, jer prema izjavi kompetentnije jedne ličnosti nemaju niti veći narodi u školskoj literaturi dotjeranijeg udžbenika za prvo školsko godišće pučkih škola.

Uredjena je po svim psihološko-metodičkim zahtjevima i pravilima, pa je razvidno, da ju je sastavio i uredio učitelj-stručnjak, koji u tančine pozna razvitak, sposobnosti i potrebe mladih duša, kojima je namijenjena. Ostale prednosti, kojima se čitanka odlikuje podređene su ovoj poglavitoj.

Spomenuti ću samo nekoliko tih sporednih odlika. Kratkoća i razgovjetnost: Sve su vježbe i štiva kratka i jasna, pa će dijete bez velikih poteškoća moći u njima slijediti tek misli, a uz malu učiteljevu pomoć lako će i razumjeti sve ono, što bude čitalo. Izuzetak pravi jedino odulja pjesma «Glava», u kojoj ima preteških izraza za djecu prvo godišta. No ova je pjesma sasvim tim dobro došla osobito nastavniku, jer mu je u stihovima reasumirano sve, što ima da obradi o glavi u početnoj stvarnoj obuci.

Izbor štiva vrlo je ukusan, a što još glavnije, njihov sadržaj i oblik djeci dokućio i lak. To mora da bude, jer inače štivo ne pobudjuje u djetetu nikakvog interesa, pa mu čitanje postaje dosadno i mučno. — Vrlo su ugodne i lijepe one pjesmice u prozi, koje su isto vrlo zgodne za učenje naizust.

Štiva za početnu stvarnu pouku slijede onim redom, kojim učitelj mora da obrađuje odnosne jedinice u početnoj stvarnoj obuci. Učitelju je ovime vrlo olakšan posao, jer ne treba da odviše razbija glave o tome, kako će i kojim redom obrađivati taj predmet.

Slike su dobre i odgovaraju svojoj svrsi, t. j. pridobivanju glasova. Nastavnik će bez poteškoća uvidjeti kako ima da postupa, eda slikom dovede djecu do željenog glasa.

U ovoj čitanci imamo također slike za pridobivanje glasova **nj**, **lj**, i **dž**, dok u staroj «Prvoj čitanci» toga nije bilo. Ovaj nedostatak potrebno je bilo popraviti, jer bi inače izgledalo, da sa spomenutim glasovima ne treba gubiti odviše vremena, jer su tobože sastavljena od jur poznatih. Naprotiv baš ovima se mora posvetiti osobita pažnja, budući da je djeca mnogo puta smatraju kao dva glasa (slova), što biva uzrokom, da kod rastavljanja riješi u slogove dijele ta slova.

Kad je već govor o slovima, spomenuti ću, da upada u oči, što su velika slova, koja se mogu pisati na različite načine, pisana težim načinom, koji je pako mnogo ukusniji. To nije nikakvo zlo. Bolje je, da se učitelj malko više potruži i nauči odmah pra-

vilni ljepši način, nego da u daljnim godištimaj ima dvojak posao, naime učenje novog načina i odvikavanje od staroga, kojemu se već djeca priviknula.

Vježbe za pismo-čitanje pojedinih slova svršavaju uvijek na onoj stranici, gdje i počinju. Time je kod čitanja i prepisivanja prištedjen onaj neugodni posao prevraćanja listova i prelaženja s jedne stranice na drugu, što za djecu prvog godišta nije baš jednostavan posao.

Ima još nešto u ovoj čitanci čega u dosadašnjim ne bijaše, a to su predvježbe za čitanje i pisanje. Možda će tko od prigovori, e su ove predvježbe u čitanci nepotrebne; ta učitelj je valjda toliko svjestan, da mora uzeti predvježbe za čitanje i pisanje, budući da bez toga nije moguć uspješan napredak. No meni se čini, da mnogi učitelji uzmu tih predvježbi malo i opet bogzna kako. Kakve nastanu onda posljedice? Nadareniji učenici, kojih ima razmjerno najmanje, napreduju, a ostali zaostaju tako, te je učitelj u sto muka, kako da uredi pouku. Na koncu, kad već drugčije ne može, prinuđen je da podijeli učenike u dva i više odjela. Konačni uspjeh: — više nesposobnih negoli promaknutih.

Toga radi s predvježbama treba ići polagano, a temeljito. Kako će se kod toga postupati pokazao nam je Baf u ovoj čitanci vrlo zgodnim načinom, koji je bez sumnje i svrsi shodan, jer ga je Baf dobro prokušao prije, nego ga nama podao i preporučio.

U predvježbama za čitanje bio je s tehničkih razloga prinuđen da učini jedan skok. Počeo je naime odmah rastavljati riječi u slogove, a ove opet u glasove. — Prije ovoga mora se dakako uzeti rastavljanje rečenica u riječi. Toga, kako rekoh, Baf nije mogao izvesti u čitanci, jer je nemoguće zorno (slikama) prikazati n. pr. rečenice: ura visi; ruža cvate itd.

Što bijaše nemoguće u čitanci prikazati, to mora da učitelj zgodnim i djeci shvatljivim njemu poznatim načinom rastumači i prikaže.

Daljni postupak u predvježbama lijepo je prikazan u čitanci. Prikazane su također i predvježbe za pisanje, koje slijede redom, kojim se imaju uzimati. Najpotrebitije vježbe za pisanje moraju se uzimati naporedno s predvježbama za čitanje, eda se bez poteškoća uzmože prijeći istodobno na čitanje i pisanje pojedinih slova.

Iz svega, što navedoh u ovim redcima o Bafovom «Čitanci za I. razred» razvidno je, da ova doista u mnogome prednjači pred onima, što ih dosad imadosmo.

Vidi se nadalje, da je avktora kod uređivanja i sastavljanja ove čitanke vodila osobita ljubav do istarske dječice i njegovog učiteljstva, koje će mu radi toga biti uvijek zahvalno.

A. A.

Iz organizacije

Jesensko zborovanje učit. društva za Trst in okolico 12. novembra 1922.:

Prisotnih 46 članov.

1. Predsednik t. Iv. Daneu otvori zborovanje in poroča o uspehu poti, ki jo je napravila deputacija, sestojeca iz predsednika in tt. K. Siroka in L. Tavčarja, k šolskemu predstojništvu glede odpuščenj in premeščenj starejših učiteljev.

2. Tajnik prečita resolucijo o pasivni vol. pravici

učiteljstva in o kratenju naših državljskih pravic ter o šolski autonomiji.

T. Germek omenja pri tem slučaju t. Medveščeka v Dekanah, ki je bil brzojavno odstavljen od službe in plače, ne da bi se navedel vzrok.

Po kratki debati sta bili obe resoluciji soglasno sprejeti.

3. Predsednik pojasni Zvezin poziv glede vplačevanja za nameravano tiskarno.

T. Gruntar opomni navzoče, da je brezpomembno razpravljati o tej zadevi, ker je sklep že pravomočen.

Tov. Kleinmayer graja način, s katerim je bila dana v javnost vest o tiskarni. Posledica — toliko učiteljev, ki nočejo o prispevanju ničesar slišati. Pri zadnjem delegacijskem zborovanju se je opazila splošna nepriljubljenost. — Tu poda govornik primer, kako se je postopalo pri zborovanju ital. učit. združenja.

Zato priporoča Zvezi sledeče:

a) Zvezino vodstvo naj imenuje iz svoje srede študijski odsek, ki naj se podrobno in temeljito bavi z načrtom lastne tiskarne. V odsek naj se pritegnejo tudi tovariši, ki niso v Zvezinem odboru, ki pa bi mogli s svojim znanjem pripomoči, da se ideja uresniči.

b) Odsek naj pripravi podroben finančni načrt, oziroma proračun ter pravilnik tiskarne, kjer bodo točno določene dolžnosti in pravice posameznih članov ter način uprave Zvezine tiskarne.

c) Oboje, finančni načrt, kakor tudi pravilnik, naj se objavi o pravem času v Zvezinem glasilu.

č) Posamezna učit. društva se obvežejo, da pretrsejo na enem svojih zborovanj finančni načrt in pravilnik ter da tvorijo tozadevno svoje sklepe, ki jih morajo društveni delegatje zastopati pri delegacijskem zborovanju.

d) Zvezino vodstvo postavi v svoj vzpored prihodnjega delegacijskega zborovanja kot točko — razpravo o ustanovitvi lastne tiskarne.

To se vzame na znanje in predsednik poudarja, da je za sedaj potrebno v prvi vrsti zbirati sredstva in da je vse, kar je Zveza doslej storila, le neka predpriprava; ideja pa se bo dala izvesti, ko bo dovolj sredstev za to na razpolago.

Tov. Germek, v odgovor tov. Kleinmayerju, brani vodstvo Zveze ter pojasni, da se je o ideji lastne tiskarne že previdno postopalo, sicer se popolnoma strinja s predlaganimi točkami tov. Kleinmayerja, poudarja pa, da je za sedaj glavni pogoj zbirati sredstva.

Tov. Karel Širok pojasni, da je bil sam poslan s strokovnikom na ogled neke tiskarne, ki pa ni odgovarjala namenu.

4. Tajnik prečita nato še okrožnico o statističnih podatkih. Določi se tov. Mirko Miklavčič, da zbere dvomesečne podatke vseh šol in jih odpošlje na pristojno mesto.

5. Tov. Ljudevit Taučar vpraša nato kaj je z izplačanjem stroškov za potnino in prenočišča udeležencem zadnjega samoizobraževalnega tečaja pri Sv. Luciji.

Sklep: se izplača.

Tov. Ribičič naprosi vsa vodstva, da mu pravočasno pošljejo statistične podatke o učiteljstvu za Rečni zapisnik.

Tov. Karel Širok opomni nato v Kumarjevim imenu vse pevce, naj bi se v bodoče bolje pripravili, da bi se pri vajah ne tratil čas. Pevske vaje bodo vselej objavljene v listih.

Končno se oglasi k besedi tov. Tavčar, ki javi odstop vseh članov, premeščenih v postojnski okraj ter naproša, da bi smeli isti tudi nadalje prisostvovati zborovanjem tržaškega učit. društva.

Predsednik izjavi, da bo v imenu društva z veseljem pozdravil vsakega tovariša(ico)-gosta.

Ker se nihče več ne oglasi k besedi, zaključuje predsednik zborovanje ter se zahvali udeležencem za pozornost.

Poročevalec.

Goriško učiteljsko društvo je imelo svoj letni občni zbor dne 7. decembra 1922. Udeležba je bila prav lepa. Zborovanja se je udeležil tudi predsednik

«Zveze» tov. Germek, dalje tov. Andrej Čok iz tržaške okolice in gospa Ribičičeva, ki je toplo priporočala tovarišicam, naj se naroče na ženski list «Ženski svet» in naj tudi povsod propagirajo novi list.

Nato se predsednik tov. Ig. Križman v lepih besedah spominja preminulega monsignora gosp. dr. Kobala, ki je v najlepših moških letih zapustil ta svet. Pokojni je bil vnet šolnik, prijatelj šole in učiteljstva. Kot zastopnik cerkve v okrajnem šolskem svetu se je vedno boril za pravice šolstva. Učiteljstvo ga ohrani v najlepšem spominu. Naj počiva v miru!

Spomnil se je tudi bolnega tovariša Milana Kerda ter želel dobremu tovarišu, naj bi kmalu zopet okrevail in se vrnil čil in zdrav med učiteljstvo.

Dalje priporoča predsednik, naj podpira učiteljstvo «Kmetijsko društvo», ki začne izdajati tudi svoje glasilo.

Tovariš Lojze Urbančič priporoča «Šolsko Matiko». Lahko se dobe tudi prejšnje knjige, naroče se pri blagajniku «Šolske Matice» tovarišu Pavlu Plesničarju v Ljubljani, Komenskega ulica št. 8.

Želja okrajnega šolskega nadzornika je, naj voditelji bolj točno odgovarjajo na razne okrožnice. Pazi naj se tudi na zunanjo obliko uradnih spisov. Ovitki (koverte) naj imajo na naslovni strani poštni in vodstveni pečat, na zadnji strani le vodstveni pečat, drugače mora plačati okrajni šolski svet poštnino.

Službe v definitivno nameščenje bodo v najkrajšem času razpisane.

Čitanje zapisnika zadnjega zborovanja se opusti.

Preide se k volitvam.

Pred volitvijo se zahvali predsednik tov. Ignacij Križman učiteljstvu za dosedanje zaupanje ter prosi, da bi ga v bodoče odvezali te dolžnosti z ozirom na to, ker je vpokojen in zelo zaposlen. Bo pa vedno na razpolago učiteljstvu in hoče vedno delovati v korist učiteljstva.

Volilo se je z listki. Ko so oddali vsi navzoči svoje glasove, sta bila izvoljena v skrutinij tovariša Emil Zorn in Avg. Brezavšček. Po izvršenem skrutiniju se razglasi izid volitev in sicer so bili izvoljeni z večino glasov tovariši: Ignacij Križman, Alojzij Urbančič, Fran Mermolja, Anton Možina, Jaka Rojic, Alojzij Verč, Emil Zorn, Leopold Reja in Leopold Palik.

Pozneje se je odbor konstituiral tako-le:

Predsednikom je bil zopet voljen enoglasno tov. Ignacij Križman, ki pa ni hotel sprejeti tega mesta pod nobenim pogojem; predlagal je predsednikom tov. Alojzija Urbančiča, sam pa je moral sprejeti mesto podpredsednika.

Dalje so bili izvoljeni tovariši: Jaka Rojic, tajnik; Fran Mermolja, blagajnik; Alojzij Verč, pevovodja.

Učiteljstvo je trdno prepričano, da bo tudi novi predsednik Lojze Urbančič hodil po istih potih kot bivši dolgoletni in velezasluženi predsednik tovariš Ignacij Križman in da bo kot vnet šolnik vedno in povsod zastopal interese šole in učiteljstva.

Zato pa krepko na delo!

Učiteljsko društvo za idrijski okraj je imelo v nedeljo 10. grudnia v Idriji mesečni sestanek svojih članov. Na tem sestanku je čitala tov. Z. Krapševa nekaj svojih zanimivih črtic o znamenitostih Rima in jih ponazorila z marljivo zbranimi slikami. Tov. blagajničarka je pojasnila denarno stanje društva, nabirateljica deležev za tiskarno tov. L. Burnik pa je poročala, da so že skoraj vsi člani plačali prve obroke. Sklenilo se je za tiskarno nabrati denar

vlagati v hranilnico. Tedenske «preje» se bodo vršile namesto ob sredah ob petkih ob 17 $\frac{1}{4}$ uri.

Ročni zapisnik izide okrog 15. januarja zaradi težav v tiskarni in pa zaradi prepozno prejetega gradiva.

Šolska vodstva, ki so dobila pismen poziv, tov. predsednika, gledé založbe šolskih knjig poziva podpisani, da se nemudoma odzovejo pozivu. — Germek.

ZVEZIN ZBOR

O naših smernicah, o naših hotenjih in ciljih smo že večkrat govorili. Vsaka naša beseda je kazala, da je v nas žarka ljubezen za lepoto in delo in da je v nas še mnogo mlade moči. Prvi uspehi naših koncertov so pokazali, da nas niso same besede in same želje — naše delo je šlo v klasje.

Naj izpregovorimo ob novem letu še par besed o naših bližnjih ciljih.

Zbor si je dal nalogo, da poje kolikor mogoče nove, še ne prepete stvari. Zaradi tega smo se obrnili do najboljših naših skladateljev, ki so nam dali na razpolago svoja še neobjavljena dela. Ker pa bi prepisovanje not za tak zbor kot je naš, stalo mnogo, nam je bolj kazalo, da stvari rajši založimo in jih tiskamo. — Delo gre naglo od rok in že v teh dneh, tedaj še pred skupno vajo v Gorici, bo zbirka končana. Sodbo o zbirki si ustvarite sami. Za sedaj naj bo omenjeno le, da so zastopani tu: Adamič, Grbec, Komel, Mirk, Premrl, Ravnik in Vodopivec, tedaj da bo imela ta zbirka pečat predvsem naših primorskih skladateljev.

S to zbirko smo hoteli tudi iti nekoliko naprej. Naš namen ni več kazati samo svojo narodnost kot pred tridesetimi leti, hočemo tudi pomagati ubrati novo pot v naši vokalni literaturi. S tem pa ni rečeno, da so stvari v naši zbirki hipermoderne. Le ena ali dve stvari sta težji. Z izvajanjem tudi takih stvari pa dokažemo, da je mogoče, kar se je zdelo do zdaj, popolnoma nemogoče.

Obenem smo hoteli dati tudi skladateljem impulz, da bi bil njih polet neoviran.

Kje bi bilo že naše ljudstvo, ki je glasbeno tako nadarjeno, če bi se na tem polju že prej delalo!

Ali kdo se je briga za razvoj glasbe pri nas razen učiteljstva. Učiteljstvo je vzdrževalo «Sijonsko Liro», učiteljstvo je vzdrževalo «Glasbeno Zoro» in tudi «Novi Akordi» so bili podprti povečini od učiteljev.

Nekateri mrmrajo, da se «Zveza» preveč zanima za muziko in da «Učit. list» prinaša preveč glasbenih člankov. Če pa pregledamo stare letnike «Učit. Tovarša», opazimo, da je že pred 60 leti priobčeval članke in celo skladbe v glasbeni prilogi — in kdo se je tedaj zato ujedal? Nihče! Vsem se je zdelo to naravno, saj so bili vsi naši najboljši komponisti — učitelji, predvsem pa tu na Primorskem. Naj zadoštujejo imena: Volarič, Hajdrih, Leban, Zega, Kocijančič, Fajgel.

V našem načrtu za to leto je tudi prireditev velikega cerkvenega koncerta, kjer se bodo proizvajale naše skladbe iz 16. stoletja z originalnim latinskim tekstom. Takrat bomo slišali tudi enega najboljših slovenskih organistov, ki bo igral samo slovenske skladbe. Vse te stvari so tako dobre, da lahko stopijo na stran največjih mož svetovne glasbene literature.

Tako preizkušamo svojo moč pred najstrožjo italijansko publiko.

Zato pa bo treba še delati in delati! Ker imamo zelo malo skupnih vaj (za celo leto sta določeni samo dve) leži vsa odgovornost na vsakem posameznem pevcu.

Prva vaja je določena za 6. in 7. jan. v Gorici. Ta vaja bo preizkušnja naše organizacijske sile in discipline.

Kdor bo manjkal, se izbriše iz zbora. Naj pride vsak dobro pripravljen v Gorico in naj bo točen, da bodo ti dnevi res dnevi dela. Uspeh je odvisen od vsakega posameznika. Če dela vsakdo z idealno ljubeznijo, se nam ni treba batj ničesar!

Imenik pevcev in pevk zvezinega zbora: Bratuž Anica, Kumar Pavla, Rümmler Gizela, Prinčič Ana, Makuc Olga, Kenda Zora, Kemperle Elka, Kemperle Sonja, Torkar Julija, Torkar Olga, Mladič Ana, Rudolf Ema, Toroš Mara, Ditrih Marija, Justin Iva, Čučat Roža, Čop Josipa, Bizjak Justa, Bortolotti Gita, Bortolotti Rina, Čok Amalija, Čok Anica, Čok Antonija, Čok Jelica, Čok Marija, Čotar Mara, Golob Milica, Kavčič Zora, Kerkoč Eleonora, Sancin Avrelja, Šček Frida, Švagelj Ana, Trobec Stana, Trobec Milena, Ribičič Roža, Pahor Slava, Grbec Ivan, Martelanc Just, Mislej Josip, Pahor Jože, Pahor Karol, Pertot Milan, Presl Mirko, Sirok Albert, Tavčar Ludvik, Čermelj Viktor, Ribičič Josip, Kofol Ciril, Kramar Fran, Štepančič Ivan, Toroš Josip, Vodopivec Andrej, Kalan Emil, Kalan Stanko, Starman Fran, Mercina Ivan, Trošt Jože, Logar Fran, Furlan Janko, Cerut Silvester, Mogorovič Matko, Bernetič Franc.

Skupna vaja zvezinega pevskega zbora se vrši namesto v Trstu v Gorici v «Trgovskem domu» dne 6., 7. in eventuelno tudi 8. januarja. Prva vaja bo v soboto, 6. januarja ob 3 popoldne. Vsakdo je obvezan priti **točno in dobro pripravljen** k vaji. Kdor se ne drži natančno vseh obveznosti, se sam izključuje iz zbora.

Za vse člane zbora je preskrbljen skupen obed (kosilo in večerja), ki bo stal vsakega 8 Lir dnevno. — Radi številnega zbora (62 pevcev) Zveza ne more financirati vseh stroškov, povrne pa stroške za prenočišče in voznino. Prenosišča preskrbi predsednik učiteljskega društva v Gorici.

SEZNAM ŠOL

ki niso imele v letu 1922 nobenega naročnika.

(Številke v oklepajih značijo število otrok v l. 1921-22)

Goriški okraj:	Ledine . . . (125)	Kobjeglava . . . (86)
Banjšice . . . (182)	Medvedje brdo (93)	Lipa . . . (51)
Batuje . . . (179)	Koprski okraj:	Rodik . . . (132)
Dol (Rubije) . . (50)	Sv. Anton . . . (213)	Škoflje . . . (58)
Sv. Florijan . . (221)	Krvavi potok . . (116)	Štjak . . . (95)
Krtovče . . . (47)	Kubed (Črnikal) (?)	Štomaz . . . (95)
Sv. Martin . . (154)	Truške (Boršt) (160)	Štorje . . . (70)
Št. Peter . . . (285)		Volčjigrad . . (79)
Ravne (Grgar) . (70)	Postojnski okraj:	
Ravnica (Sol.) . (75)	Budanje . . . (205)	Tolminski okraj:
Tevče *) . . . (46)	Dolenja vas . . (76)	Borjana . . . (86)
Št. Tomaž (Sv. Križ) . (90)	Dolenji Zemon (201)	Breginj . . . (148)
	Korinčnice . . . (60)	Dreznica . . . (203)
Vedrijan . . . (154)	Kašana . . . (300)	Stržišče . . . (95)
Višnjevik . . . (133)	Palčje . . . (76)	Srpenica . . . (68)
Vrh (Rublje) . . (41)	Trnje . . . (144)	
Vrtovin . . . (72)	Vreme . . . (130)	Vološčan. okraj:
Zapotok . . . (62)	Vrhpolje . . . (145)	Artviže . . . (54)
Zablje-Velike . (74)	Sežanski okraj:	Jelšane . . . (177)
	Barka . . . (82)	Kozjane . . . (69)
	Podgraje . . . (?)	
	Godovič . . . (122)	Kazlje . . . (66)
		Tatre . . . (114)

*) V zadnji številki pomotoma zamenjamo z Avčami, ki so naročene na list. Popravljamo!

Solske vesti

Nazivlje za novac. Hrvatske škole Istre još nemadu računica s hrvat. tekstom. Vele da se sestavljaju ili prevadljaju, pa izgleda da čemo ih imati u dogledno doba. No sastavljači ili prevadljači bit će u nemaloj neprilici naći i pogoditi pravo nazivlje za novac, koli za bankine note, toli za drobiž (mjenež). Ja bih preporučio njima pa i našem učiteljstvu za porabu u školi ove izraze:

Lira nek ostane; mjesto izraza «centezim» rabimo para. Parom naš srpsko-hrvatski narod zove uopće, svaki najmanjevredniji mjenež. Mjesto dvije pare recimo dvopara ili novčić; pet para, petica; 10 para, desetica, 20 para, dvadesetica; 25 para, dvadesetpetica, 50 para, pedesetica. Komad od dvije lire zovimo dvolira ili forint; onu od pet lira, petaćo; od 10 lira, desetača, od 20 lira, dvadesetača, od 25 lira, dvadesetpetaća; komad od 50 lira, pedesetačom, od 100 lira, stotačom, od 1000 lira tisućačom ili hiljadarkom.

Feljton

Razredni moment v moderni umetnosti

V nobeni dobi se ni še tako jasno spoznala pravilnost marxističnega zgodovinskega naziranja, kakor ravno v sedanji: naziranja, da razvoj proizvodnih sil ustvarja vso ono družabno nadstavbo, ki se nam pojavlja pravzaprav kot družabno življenje, od najprvotnejših gospodarskih in socialnih oblik pa do najvišjih oblik duševnega življenja družbe, njene kulture in njene etike. Na prvi pogled še ne moremo pojmiti obsežnosti in globine tega naziranja, ako pa prodremo nekoliko vanj, dobimo v njem ključ, ne le do vseh sedanjih in dosedanjih pojavov človeške zgodovine in njenega razvoja, ampak v njem dobimo tudi ključ — in to predvsem — do bodočnosti. To naziranje nam nudi predvsem razjasnitev prehoda iz današnje družbe v prihodnjo in nam nudi sliko družabne podstavbe, ekonomskega temelja, prihodnje družbe. In to je dovolj. Z novim ekonomskim življenjem se obudi novo socialno, kulturno, duševno, moralno življenje človeka v družbi, dana je resnična podlaga za človekovo izpopolnjevanje, za udeležitev onega ideala, po katerem so hrepeneli veliki duhovi že od nekdanj in katerega iskanje je ravno danes tako močno; dosežena je ena najvažnejših stopenj na potu človekove zgodovine.

I.

V razredni družbi ima vladajoči razred poleg monopola nad produkcijo v svojih rokah tudi monopol nad vsem duševnim življenjem. V antičnem gospodarstvu je bil suženj izključen sploh od vsakega človeškega družabnega življenja (smatran je bil za nekako živino) in torej tudi od vsakega duševnega snovanja. Vse bogate stvaritve antike so plod vladajočih razredov, kar se je tudi smatralo za edino naravno. Aristoteles in drugi grški filozofi so na primer smatrali potrebo ohranitve suženjstva za človeško kulturo. V srednjem veku je bilo nositelj

Valja, da se hrvat. učiteljstvo i u tome sporazumi i jedinstveno postupa u školi.

Signum temporis! Tov. Rustja Josip, voditelj v Divači, kjer je definitivno še iz predvojnih časov je nenadno premeščen v Gornjo Branico. O vzrokih ne bomo danes razpravljali, pribijemo le, da je premestitev izvršena tekom šolskega leta, kar dokazuje... veliko krivdo tovariša. T. Rustja ni nastavljen od včeraj, ampak ima že 16 službenih let za seboj.

Še nedavno temu so se želje učiteljstva upoštevale vsaj pro forma, ker se je reklo, da je šoli v korist, če je učiteljstvo zadovoljno. Zdaj se uvaža — močna roka in ni več treba, da je učitelj zadovoljen! Vzamemo na znanje! Eno vprašanje: Kaj menijo o tej premestitvi tisti redki tovariši v tržaški okolici, ki vedo, da je g. Vaselli velik prijatelj in dobrotnik slovenskega učiteljstva?

kulture vladajoče plemstvo in duhovščina, tlačani so bili od nje izključeni. V novem veku pa postaja nositelj kulture meščanstvo, ki ima privilegij na nji še danes. Zdelo bi se nekoliko v nasprotju s to trditvijo dejstvo, da so se tudi iz tlačenih razredov dvignili v vseh dobah veleumi. Take izjeme nimajo potem navadno nič več skupnega z razredom, iz katerega so izšli, asimilirajo se popolnoma svoji okolici, sprejmejo njeno ideologijo in smatratih jih moramo vedno le kot člane gospodujočih razredov. Seveda je prinesel vsak izmed dosedanjih razredov v splošno človeško kulturo nekaj novega, nekaj eminentno svojega, kar ga je najbolj karakteriziralo. A vsem je bila skupna individualistična ideologija kot izraz individualizma, ki je bil gospodarska podlaga v dosedanjem družabnem redu.

Umetnost je ona posoda, v katero se zlijejo vsa čustva, vse misli, vsa hotenja umetnikove duše; ona nam nudi izraz vse njegove ideologije, v njej se zrcalijo njegova svetovna, njegova moralna naziranja; in ker predpostavlja umetnost nezavedno ustvarjanje, je ona tem resničnejši, tem elementarnejši izraz njegove notranjosti. Vzemimo sedaj človeka kot tabulo raso, na katero klešejo zunanji pojavi, ves njegov milieu, narava in družba svoje znake, ki ga končno oblikujejo kot **človeka**, ki mu ustvarjajo zavest in pravzaprav vso njegovo duševnost, vidimo, da je ta človek le tak, kakršen je bil ves milieu, ki ga je obdajal, vse predstave, ki si jih ustvarja, odgovarjajo le predmetom, ki jih v teku svojega življenja zaznava s svojimi telesnimi in duševnimi organi. «Kdor pravi človek, pravi **svet človeka**». (Marx). — Najvažnejši faktor, ki prihaja pri tem v poštev, je pač človeška družba, v katero se je človek združil v boju za svoj obstanek. Razdeljena na razrede s povsem različnimi ideologijami, deli ona tudi vsakega posameznika, ga razredno opredeljuje, kleše mu razredno ideologijo, ki se tem jasneje spozna, čim bolj so razredna nasprotja poostrena. (Dalje prih.)

Književnost in umetnost

Pot bolesti. (Alojz Gradnik).

Založba »Jug«-a, tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani 1922.

«Kadar sem v tujini, pišem iz domotožja,» — tako ali vsaj podobno pravi nekje Cankar. Tudi Gradnikova zbirka nosi bolest domotožja begunca v tujini. V bistvu je nadaljevanje njegovih begunskih motivov iz »Padajočih zvezd«, kjer nam je zbirko skoro napovedal:

in kar oko objeti več ne more,
se v dušo zdaj potaplja bolj in bolj.

Toda njegova tiha pesem ni več misterij bolesti, porojene iz melanholije, ampak trpka in ostra sodba, včasih klic iz življenja, vedno pa ljub pogled na domače kraje. Riše nam trpečega človeka, ki se tiho povrača v kraje, na katere ga veže prva ljubav in prvo trpljenje in ko se iz tega živega sna povrne, spozna trpkoozjo spomin; vzbudi se zavest: vse so le sanje, sanje.

Na prvem mestu nam odpira svoje najintimnejše življenje, skrivnosti duše, drhteč izpregovorjene. Motivi iz njegove jesenske erotike, ki nam jo izšepeta:

Večer je, večer, tih je mrak,
besede tihe, tih korak,
in srca naju v sladki sreči
medlita ko dve plahi sreči.

se izlivajo v težko samoto. In konec «Tristis amorja» iz «Padajočih zvezd» je spoznanje: Eros Tanatos:

vžil sem te, da nisem bil več trezen
in da nisem vedel, da si Smrt.

S pogledom nazaj nam razodene svoje življenje samo kot čašo trpke bolesti, tako, da še trpkeje izzvani Khong — Tu-Tse-jeva «Usoda človeška»:

Človek enkrat le živi in se ne vrne.
Kakor zvezda je, ki sije, se utrne.
Kar ostane, je samo še kup pepela
in na zapuščenem grobu grm plevla.

Naslednje pesmi so motivi iz vojne, od katerih je skoro najboljša «Pesem vojaka», ki odtrgan od domačije in svojcev, truden klanja omahuje v resignacijo in naivno pričakuje smrti:

Le tisti, ki dobi leseni križ,
dobi spet polje, hišico in ženo.

Par sonetov iz političnega preganjanja, potem pa samo pesmi iz domovine, ki jo tolaži:

Kjer ovne roža, seme pada.
Padajte semena v globočine!
Samo Smrt in samo bolečine
so vstajenja in življenja nada.

skoro z Župančičevo dinamiko misli. (Prebujenje: Padajte itd.) «O zlata zemlja, ki si me rodila», je moto njegovega potovanja, o katerem plastično govori v svojih sonetih. Nekaj jih je prav dobrih, drugi pa ostanejo samo topel spomin beguncev, ki se ne morejo več povrniti. Svojo zbirko zaključuje s «Tolminskim puntom», ki je važen dokument socialne zavesti, punt zaradi tlačenja. Z izredno plastiko postavlja pred nas posamezne dogodke, katerih geslo je:

Dan sodbe prišel je in dan plačila!

Punt pa konča nesrečno; voditelji so v kazen in v zglede obešeni, pravica za nekaj časa strla, a že ji obljublja zopetno vstajenje; rasla bo s trpljenjem in ko bo trpljenje največje, zakraljuje. Ta udušen upor je samo seme novega, še večjega, ki ga bo nosil mladi rod v srcu in duši:

O, dobro seme v zemljo to, krvniki,
vsejati ste! Zato bo dobra žetev.

V dobi razdobja je ostal Gradnik miren; največja njegova tuga je globoko domotožje; omejil se je na svoje domače kraje in iz zbirke zadirha vsa težka zemlja naših krajev; nekaj je v knjigi, kar nas bo vezalo vedno z ljubeznijo nanjo. A skoro ta prevelika lokalnost ji je izbrisala oni klic objektivnosti, pogojarjanja narodov med seboj v tajni govorici src in

duš. Kar je lepo, je večno in tega tudi viharne dobe ne podro. Od množine del jih ostane le toliko, v katerih je zapisana pot k popolnosti; ali vizija v bodočnost, ali eterična lepota, dahnjena v trenutku intuicije. Tudi pesmi te zbirke niso vse trajne; manjša zbirka bi bila popolnejša in lepša. Tudi ni zajel Gradnik tistega kaosa obupa in tesnobe, ki leži v naši zemlji, tudi ni odkril intimne zveze razrušenih krajev in žalostnih src, ki jih ljubijo še bolj in tako marsičesa še ne. Tako lepe zbirke, kakor so njegove «Padajoče zvezde» ni dal, toda tudi «Pot bolesti» bo ostala lep dokument naše zemlje.

Srečko Kosovel.

Peto berilo za peti in šesti razred ljudskih šol. ki ga je priredil učiteljski odsek za sestavo slovenskih šolskih knjig, je izšlo pri «La Editoriale Libreria» v Trstu. Knjiga ima 408 strani in velja broširana 12 L. Zveza šolskih zadrug v Trstu — (Federazione Giuliana delle cooperative scolastiche, Trieste — Scuola «G. Pariri») — jo dobavlja šolskim vodstvom z 20% popustom.

Mario Pasqualis, Nuovo metodo pratico. Prvi del te knjige, ki je namenjena za pouk italijanščine na slovenskih, hrvatskih in nemških šolah, je izšel v Milanu pri A. Mondadori. Cena ilustrirani in vezani knjigi, ki ima 183 strani, je 8 L. Knjiga je od ministerstva aprobirana.

Iz zadnje odborne seje Sl. š. M. Publikacije za l. 1922. so: F. Fink: **Posebno ukoslovje zemljepisa**; Pivko-Schaup: **Telovadba III.** del; Benkovič: **Botanični slovarček**, ki vsebuje slovenska, nemška in latinska imena rastlin; **Pedagoški zbornik.** Knjige se bodo razpošiljale kmalu po Novem letu. Od letos naprej bo Letopis zopet zvezan z Zbornikom, vendar tako, da ju bo lahko ločiti. — Društvo bo imelo v tem letu približno toliko članov, kakor v preteklem. Gospodarsko stanje društva je dobro.

Za leto 1923. izidejo: **Telovadba**, zaključni del; Vales: **Poskusi iz rastlinstva in rudništva** (ali pa Košir: **Solsko vrtnarstvo in kmetijski pouk**); dr. J. Bezjak: **Dušeslovje in vzgojeslovje**, ki bo uporabno tudi kot pomožna učna knjiga na učiteljskih; I. zvezek **«Pedagoških klasikov»**; **John Locke: Spisi**, v prevodu prof. Jerovška; **Letopis.** Pedagoški zbornik za to leto izostane.

V zbirki «Pedagoških klasikov» bo sledila Locke-ju Spencer-jeva «Education». Izbori spisov Komenskega bodo pričeli izhajati z letom 1927.

«Ženski svet». Izšla je prva številka tega novega glasila ženskega združenja v Julijski Krajini. Oprema ji je okusna, vsebina raznovrstna in resna. List urejuje tovarišica Pavla Hočvarjeva. K listu se še povrnemo.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani je založila in izdala: Ewald: **Mati narava** pripoveduje (Cena 24 D.) — I. Lah: **Češke pravljice** (Din. 12.) — Fr. Zbašnik: **Drobne pesmi** (Din. 7.) — **Ocene prihodnjici.**

«Novi Rod». Prva številka 3. letnika izide dne 10. januarja v povsem novi opremi in z raznovrstno vsebino.

Vse šole še niso vpsale števil naročnikov za novi letnik. Tistim šolam, ki tega niso storile, pošljemo isto število izvodov kot v decembru 1922.

Vsaka šola je dolžna razpečati prejeto število izvodov — na vrnjene izvide se uprava pri obračunu, ne bo mogla ozirati.

Skušajmo dvigniti število naročnikov povsod! Čim več naročnikov, tem nižja naročnina!